

Werkbezoek Edinburgh, Schotland 28 t/m 30 november 2017 "Developing more inclusive learning environments"

Aanleiding

Op uitnodiging van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO-VO Dordrecht, bezocht een afvaardiging vanuit samenwerkingsverbanden passend onderwijs uit Dordrecht en Drechtsteden, het onderwijs en kinderopvang, stichting jeugdteams zhz, serviceorganisatie jeugd zhz en gemeenten op 28, 29 en 30 november Edinburgh in Schotland. Namens de gemeente Dordrecht namen deel de wethouders van der Linden (Jeugd) en Heijkoop (Onderwijs) en Stephan Haksteeg (sector Maatschappelijke Ontwikkeling).

Achtergrond

In Nederland hebben we sinds jaar en dag aparte scholen voor speciaal (voortgezet) onderwijs, bedoeld voor kinderen die specifieke zorg en ondersteuning nodig hebben. Denk bijvoorbeeld aan kinderen met een beperking of flinke gedragsstoornissen. Dit werd lange tijd gezien als een sterk punt van het Nederlandse onderwijs systeem, en ook als zodanig gewaardeerd door de wetenschap, beleid en de praktijk in binnen- en buitenland.

In de afgelopen jaren is dit beeld echter gekanteld. Er werd kritiek geuit op de kosten van het speciaal onderwijs, de toename van het aantal kinderen dat er gebruik van maakt en het onvermogen van het reguliere onderwijs om de goede zorg en ondersteuning te kunnen bieden. Er zou meer ingezet moeten worden op inclusief onderwijs. Dit vormde de aanleiding voor de laatste wetswijziging 'Passend Onderwijs' met ingang van het schooljaar 2014-2015.

Met deze wetgeving zou het voor scholen c.q. de samenwerkingsverbanden passend onderwijs mogelijk moeten zijn om een meer inclusieve leeromgeving te ontwikkelen binnen het reguliere basisonderwijs en voortgezet onderwijs. De samenwerkingsverbanden ontvangen hiervoor ook de financiële middelen vanuit het Rijk, het speciaal onderwijs ontvangt separate bekostiging vanuit het Rijk.

Daarbij is de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp ook een belangrijke factor, die op dit moment nog te vaak onvoldoende vormgegeven is. In de praktijk gaat het om kinderen binnen het onderwijs, die soms ook jeugdhulp ontvangen. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de inkoop en contractering van jeugdhulp (voorheen jeugdzorg). Namens Dordrecht contracteert de serviceorganisatie jeugd zhz de zorg die door de jeugdprofessionals kan worden ingezet

Met dit in het achterhoofd organiseerde het samenwerkingsverband het werkbezoek aan Edinburgh, waaraan een breed en divers gezelschap uit Dordrecht en regio deelnam.

Doel

Doel van het bezoek was te leren van de Schotse benadering: hoe geven zij inclusief onderwijs vorm? Schotland gaat sinds jaar en dag uit van inclusiviteit. Door een aantal scholen in Edinburgh te bezoeken en in gesprek te gaan met professionals over de praktijk en de kansen en uitdagingen die zij zien. Tussen de bezoeken en gesprekken door was er ook ruimte en tijd om onderling uit te wisselen, gedachten uit te wisselen en na te denken over de samenwerking en mogelijkheden in Dordrecht en de regio.

Programma

Dag 1: de Schotse context

De eerste dag stond in het teken van een introductie op de Schotse benadering van inclusief onderwijs, door professor Lani Florian van de Universiteit van Edinburgh. Inclusiviteit is al lange tijd een belangrijke prioriteit van de Schotse overheid. De gemeenten in Schotland hebben de rol die het samenwerkingsverband onderwijs in Nederland vervult; zij zorgen voor de verdeling van de middelen en dragen zorg voor de

organisatie en facilitering van de zorg en ondersteuning binnen de scholen. Er zijn nog steeds scholen voor speciaal onderwijs maar slechts 1% van de leerlingen zit hier. Ook Schotland kent zijn uitdagingen: er is sprake van veel armoede en er zijn zorgen over de vraag of alle kinderen wel voldoende 'gelijke kansen' hebben om zich te kunnen ontwikkelen. Daarnaast heeft de Schotse regering de bestrijding van armoede als speerpunt gemaakt van haar beleid, maar gaat dit waarschijnlijk deels ten koste van de ondersteuning en zorg aan kinderen, en de scholing van professionals.

Dat zet de samenwerking onder druk, tegelijkertijd zal men blijven vasthouden aan inclusiviteit. Focus als professional niet op de verschillen van kinderen. Elk kind kan zich ontwikkelen, kan leren en presteren. De uitdaging voor professionals is hoe je optimale ondersteuning kunt bieden en hoe je hierin onderling samenwerkt.

Dag 2 – ochtend: bezoek aan Windygouls Primary School & Prestonpans Infant School en James Gillespie's High School

Op de tweede dag splitste de groep zich in tweeën op voor de bezoeken aan beide scholen. Ondergetekende bezocht de Windygouls Primary & Prestonpans Infant School. We werden ontvangen door de directeur en kregen een introductie op het Schotse onderwijssysteem. Op de Prestonpans Infant School wordt gewerkt met groepen van maximaal 25 kinderen, begeleid door één leerkracht en een onderwijsassistent. In deze groepen kunnen kinderen zitten met verschillende ondersteuningsbehoeften (doof, autistisch, gedragsproblematiek). Men gaat uit van inclusief onderwijs, en is continu bezig met de vraag hoe kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. De school werkt samen met het zogenaamde 'social work', vergelijkbaar met wat in Dordrecht het Sociaal Wijkteam doet. In het kader van armoedebestrijding krijgen kinderen een gratis lunch op school en is het voor minima ook mogelijk om in de schoolvakanties een lunch op te halen.

De focus op armoede is belangrijk maar de school maakt zich zorgen over de mogelijke kortingen op de budgetten voor ondersteuning aan kinderen. Nu krijgen zij bijv. extra middelen voor hele specifieke ondersteuning, bijvoorbeeld gericht op autistische kinderen. De nieuwe focus zal om keuzes vragen; indien er wel voldoende middelen zouden zijn, dan zou men kiezen voor extra training van de professionals. Na de introductie kregen we een rondleiding door de school. We bezochten de verschillende groepen en gingen in gesprek met de docenten en begeleiders. De visie op inclusief onderwijs krijgt letterlijk handen en voeten in de school. Zo had een doof meisje de gehele dag een gebarentolk bij zich in de klas, waardoor in haar geval sprake was van 1-op-1 begeleiding en waardoor zij onderdeel is van het reguliere onderwijs. Ter vergelijking, in Nederland hebben we speciale scholen voor dove of slechthorende kinderen.

Dag 2 – middag: het gemeentelijk perspectief toegelicht

In de middag werden we door Kirsty Spence van Edinburgh City Council meegenomen in de gemeentelijke rol die zij vervullen in de zorg en ondersteuning aan kinderen. Zij is hoofd van de afdeling 'Learning Support Service'. De gemeente verdeelt de middelen voor zorg en ondersteuning over de scholen en ondersteunt o.a. deskundigheidsbevordering en training van professionals. Elke school kan een beroep doen op een zogenaamd clusterteam. Dat team bedient verschillende scholen en heeft alle kennis en specialismes in huis om de juiste zorg- en ondersteuning te kunnen bieden op de scholen. Denk bijvoorbeeld ook aan concrete interventies als het uitvoeren van observaties, het opstellen van een individueel ondersteuningsplan e.d.

Ook de gemeente werkt vanuit het principe van de inclusieve samenleving. Uitgangspunt is dat de basis versterkt wordt: sterke kinderopvang, basisscholen en voortgezet onderwijs, die in verbinding staan met andere organisaties of professionals.

Ondersteuning en expertise dient georganiseerd te worden binnen de school en vraagt om een langdurige investering in de professionals. Dit is voorwaardelijk om alle kinderen te laten presteren en zich te ontwikkelen.

Hun ervaring is dat het belangrijk is om te focussen. Kies zorgvuldig je doelen en gewenste resultaten, laat zien wat er gebeurt en zet hier gedurende een langere periode op in. In Nederland lijken het nog te veel gescheiden werelden te zijn: schoolbesturen ontvangen middelen vanuit het Rijk om onderwijs te organiseren, de samenwerkingsverbanden krijgen de middelen om passend onderwijs vorm te geven en de gemeente ontvangt de middelen voor jeugdhulp. Bekijk hoe je de zorg en ondersteuning aan kinderen meer vorm kunt geven binnen het reguliere onderwijs.

Dag 3: bezoek aan Raploch Community Campus

Op de derde en laatste dag bezochten we de Raploch Campus. Deze campus bestaat uit o.a. meerdere scholen, een kinderopvang, een kapper en een schoonheidssalon. De school bevat meerdere functies en fungeert tegelijkertijd als een wijkcentrum. Jong en oud maakt gebruik van de campus en het vervult een spilfunctie in de gemeenschap. Ook in deze gemeenschap is sprake van veel armoede.

Tijdens de rondleiding in de kinderopvang valt op dat er, meer dan in Nederland, extra professionals en assistenten op de groep staan. Daardoor is er veel individuele aandacht voor de kinderen. Ook op deze campus is het uitgangspunt dat de basis goed ondersteund moet worden: de vaardigheden van professionals zijn belangrijk en daar dient continu in geïnvesteerd te worden (building capacity).

Aan het begin van de middag vond het afsluitende diner plaats en hebben we onze ervaringen met elkaar gedeeld. Het werkbezoek heeft inspiratie gegeven en heeft er voor gezorgd dat sleutelfiguren vanuit onderwijs, jeugdhulp en gemeente elkaar beter hebben leren kennen. Als concreet vervolg is afgesproken dat het onderwijs het initiatief neemt om de verbinding en samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp uit te gaan werken begin 2018, met als doel om vervolgens een aantal pilots in de praktijk te gaan starten.

Wat nemen we mee?

Het meest inspirerend aan het werkbezoek aan Edinburgh vond ik de visie op de inclusieve samenleving en inclusief onderwijs. Op verschillende niveaus - landelijk, lokaal en binnen het onderwijs - en in de gesprekken met de professionals hoor en zie je deze overtuiging terug. Dat is een kwestie van lange adem geweest en jarenlang commitment aan dit uitgangspunt. Daardoor lijkt de gemeenschapszin ook groot te zijn, ook weer een verschil met Nederland waar de focus meer ligt op het individu.

Professionals worden gefaciliteerd, ze hebben veel hulpmiddelen tot hun beschikking en krijgen de gelegenheid om zich continu te ontwikkelen. Daardoor kunnen zij zichzelf ook de vraag stellen: hoe kunnen wij als professionals, er voor zorgen dat kinderen zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen? Welke zorg en ondersteuning is dan binnen ons reguliere onderwijs en kinderopvang noodzakelijk?

De Schotse benadering is uiteraard niet één op één te kopiëren; zo heeft de lokale overheid daar een grotere rol, terwijl onderwijs en zorg in Nederland nog te vaak afzonderlijk van elkaar lijken te werken, op een aantal uitzonderingen na.

Het werkbezoek aan Edinburgh zal hier verandering in brengen. Door de onderlinge gesprekken, het delen van de ervaringen en het zien van potentiële kansen is er een goede basis gelegd. Mede op verzoek van de regionaal portefeuillehouder jeugdhulp ZHZ pakken de samenwerkingsverbanden onderwijs de handschoen op, om met de jeugdhulp (zowel met de inkoop/contractering als met professionals in de praktijk) en gemeenten de zorg en ondersteuning aan kinderen binnen het onderwijs te verbeteren.

Stephan Haksteeg
20 december 2017